

ДОЛООН
ХОНОГТО
НЭГЭ УДАА
ГАРАНА

Зуряадай Залуушуул

БУРЯАДАЙ КОМСОМОЛОН ОРГАНИЗАЦИН ОРГАН

ГАЗЕТ
1931 ОНОЙ
ОКТЯБРИН 1-НЭЭ
БУРЯАД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ
ОРШУУЛАГДАЖА ГАРНА

Вторник,
ноября 13,
1990 он
№ 45 (7181)

Сэл 5 мүнэг.

Хүндэтэ эрхэтэн хэн болохоб?

Бидэ мэдэжэ хүнүүдэй нэрлүүдэ үйлсэнуудтэ, талмайнуудтэ, городуудтэ үгэдэг үнийнэй заншалтай болонхойбди. Мүнөө энэ худалдаа түүхэ нарин нягта шалгалта үнгэргэнэ. Бидэшье городской хүндэтэ эрхэтэнэй нэрэ ээргэ олгодог заншалтайбди. Манай Улаан-Үдэ хотышье нима гөрйнуудтай байха. Энэ нэрэ ээргын баталагдахан 1967 онһоо 13 хүн манай городской хүндэтэ эрхэтэд болонхой. Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг Советскэ Союзай Герой, уран зурааша Г. Н. Москалев, Социалист Ажалай Герой Б. З. Поздеев тэдэнэй дунда оролсоно. Нүүлэй үедэ дүрэ булалдалгын барилдаагаар дэлхэйн чемпион Борис Будаевта энэ нэрэ ээргэ олгогдоһон байна.

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг Советскэ Союзай Герой, уран зурааша Г. Н. Москалев, Социалист Ажалай Герой Б. З. Поздеев тэдэнэй дунда оролсоно. Нүүлэй үедэ дүрэ булалдалгын барилдаагаар дэлхэйн чемпион Борис Будаевта энэ нэрэ ээргэ олгогдоһон байна.

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг Советскэ Союзай Герой, уран зурааша Г. Н. Москалев, Социалист Ажалай Герой Б. З. Поздеев тэдэнэй дунда оролсоно. Нүүлэй үедэ дүрэ булалдалгын барилдаагаар дэлхэйн чемпион Борис Будаевта энэ нэрэ ээргэ олгогдоһон байна.

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг Советскэ Союзай Герой, уран зурааша Г. Н. Москалев, Социалист Ажалай Герой Б. З. Поздеев тэдэнэй дунда оролсоно. Нүүлэй үедэ дүрэ булалдалгын барилдаагаар дэлхэйн чемпион Борис Будаевта энэ нэрэ ээргэ олгогдоһон байна.

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг Советскэ Союзай Герой, уран зурааша Г. Н. Москалев, Социалист Ажалай Герой Б. З. Поздеев тэдэнэй дунда оролсоно. Нүүлэй үедэ дүрэ булалдалгын барилдаагаар дэлхэйн чемпион Борис Будаевта энэ нэрэ ээргэ олгогдоһон байна.

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг Советскэ Союзай Герой, уран зурааша Г. Н. Москалев, Социалист Ажалай Герой Б. З. Поздеев тэдэнэй дунда оролсоно. Нүүлэй үедэ дүрэ булалдалгын барилдаагаар дэлхэйн чемпион Борис Будаевта энэ нэрэ ээргэ олгогдоһон байна.

Одоошье даа!

ОКТАБРИН ЭСЭС БАГНАА ХИЛЭ ШАДАРАЙ РАЙОНУУДА БИЛЕДУУД ПАСПОРТ БОЛОН ПРОПУСКГУЙГӨӨР ХУДАЛДАГАДАГ БОЛОО. ИИХЭДЭЭ МАНАЙ РЕСПУБЛИКА ДОТОР ПОГРАНЗОНО БОЛЮУЛАГДАБА ГЭЭШЭ ГҮ!

Иванга.

Г. НИМАЕВ.

1990 оной октябрийн 11-нэ абтаһан Буряадай ССР-эй Министрүүдэй Советэй «О пограничной зоне, пограничной полосе на территории Бурятской ССР и ре-

жиме в них» гэһэн тогтоолтой танилсабабди.

Тогтоолой өһөөр Буряадай дэбисхэр дээрэхи погранзоно бага болгодоо. Бүхы районой түбүүд болон нуурын пунктууд нээгдэ. Погранзонодо эгээн дүтэ газарнууд хаагданхай элдэв үлөө. Тэрэ тоодо Наушкин гэжэ түмэр замай станци.

Автомобилинуудай, вокзалуудай худалдмэрилэгшэд, паспортна столуудай алба хаагшад үлүү ажал хэзээ болижо, ханаага амарба өһстой.

Н. ГОМБОВА,
манай корр.

Зүб гү?

«БАЯГАЛ» РЕСТОРАНИИ ОНДОО ТЭЭНЭЭ ЕРЭНЭН НЭГЭ ХҮН ХУДАЛДАЖА АБАА ГЭЖЭ ХӨӨРӨЛДЭНЭ. ЭНЭ ЗҮБ ГҮИ ШИШКОВКОДОХИ ПРОДУКТУУДАЙ МАГАЗИНИИ ПРОКУРОРОЙ БАСАГАН ХУДАЛДАЖА АБАА ГЭНЭН НУРАГ СУУ ТАРАНХАЙ...

Имэрхүү нураг суу нүүлэй үедэ город соогуурнай олоор тарана. Никитын транспорт соо нуугаад абахада, магазинуудтэ ээлжэнуудтэ зогсоходо, гансал энэ түхэй хөөрөлдэхэ юм. Үнэн сэхээр ажал хэжэ олоһон мүнөөр бэшэ, харин куурмаг абадалаар олоһон мүнөөр магазинууд болон рестораныуд худалдажа абтаһа гэжэ бүгэдэндэ мэдэжэ байха. Энэйдэл зон хэды өхөөр дурба гутанба!

Манай редакция хонхондо, имэрхүү нураг суу хэр зүб гэжэб гэжэ сэгүрэлжэ асуудаг болоһонхой.

Улаан-Үдын горгүйсэдкомой худалдаа наймаанай таһагыг даалгаша Б. П. Гусельниковтэ хандажа, хэрэг байдалыг тайлбарлажа үгэхыень гуйбабди.

— Гүрэнэй предприятинуудыг эхэ мүнэгтэйшүүлдэ худалдаха тухай нураг суу буруугаар тараагдана. Ингэжэ хөөрөлдэхэ үндэһэн үгэ. Эдэ үдэрнүүдтэ горсоветэй сессии городской коммунальта зөөри тухай Деклараци баталан абба. Тус документын

өһөөр городской бүхы предприятияуд өөрын зөөри байһан зандаа. Горсоветэй зүбшөөлгүйгөөр гүрэнэй предприятине үмсэдэ худалдажа болохогүй. Арендэ тухай гүрэнэй баталагдаһан хэлсэнууд дахиад хаража үзэгдэхэ зүбшэн хэлсэгдэхэ болохо. Ходс гарзатай байлаг багахан магазинууд (100 дүрбэлжэн метр талмайтай), 50 нууриной столоннуу, эрендэдэ үгтэхэ гү, али эхэ мүнэгтэйшүүлдэ худалдагдахадаашье магадгүй.

Хэзээ саахар элбэг болохоб энэ тсуудал Борис Петроичой урда табигдаа. Газетыннай уншагша А. Миронова октябрийн телонуудаар ноябрь нарада худалдажа абахада болохо гү гэжэ асууна.

— Үнгэрэгшэ нарын телонуудаар ноябрийн эсэс болотор саахар худалдажа абахада болохо. Заводуудай гэмээр саахар магазинуудта эруулагдаагүй. Ороноймнай бүхы регионуудта имэрхүү тайлалтай гэжэ тэмдэглэе. Мүнөө республика доторнай саахар асарагдажа байна.

Н. ДАШНЕВА бэшэжэ абба.

БАЗААРАЙ ҮДЭР...

ДЭЛГҮҮР ДЭЭРЭХИ СЭНГҮҮД НИЛЭЭД «ХАДХУУРТАЙ» БОЛОНХОЙ ГЭЖЭ ХЭЛСЭХЭДЭНЭ, БИДЭ ДАДАШАНХАЯБДИ. ЗҮГӨӨР ДУРАДХАГДАНАН СЭНГҮҮДЫГ ЗҮБШӨӨХЭ ЗУУРАА, БИДЭ ӨӨНЭДӨӨ ТЭДЭНИИ БАТАЛНАБДИ. ХАРИН ӨӨРЫН ЭЭЛЖЭЭНДЭ БИДЭНИИ ХУРДАН ТҮРГЭНӨӨР ХҮНДЭРЖЭ БАЙНАН АЖАБАЯДАЛ ЗҮБШӨӨХЫЕ БААДХАНА.

ЭРИД ХҮНДЭРХЭН МЯХАНАЙ ЭЭЛЖЭЭНДЭ ЗОГСОН ОЛОН ТООТО ХҮНҮҮД ЭНЭЭНИИ ҮШӨӨ ДАХИН ГЭРШЭЛНЭ:

Колхозой дэлгүүр дээрэхи сэнгүүд 1990 оной ноябрийн 6-най һайндэрэй урдахы үдэр

Үхэрэй мяхан—8 түхэриг 1 килограммай түлөө.

Гатайн мяхан—6 түхэриг

Дабһалһан сало — 6 түхэриг

Хартаабха үгэ.

Халууста — 1,5 түхэриг

Дабһалһан: помидор—8 түхэриг 3 литрэй баантын түлөө, үгэрсэ—3—4 түхэриг 1 килограммай түлөө.

Морзооб — 3 түхэриг

Свекло — 1,5 түхэриг

Понгимо — 3 түхэриг

Чеснок — 1,5 түхэриг 100 граммтай түлөө.

Элдэб ногоон зүмилүүд—50 мүнган нэгэ батан ад-хын түлөө.

Алирһан — 2 түхэриг 1 стаканай түлөө.

Шолова—3—5 түхэриг 1 килограммай түлөө.

Гүүшэ — 6 түхэриг

Виноград—10 түхэриг

Лыжи — 4 түхэриг

БҮРХАН зайлуулаг даа, олон зоной сугларһан ээлжэ, түлхисэлдөөн, хемороон, хэрэлдээн юун гэһэн хашартай болошооб даа! Болгоомжогүйгөөр нэгэ үлүү үгэ хэлэжэрхөө һавшин, шамайе ээмэлжэ, хемороод, напшалдаадшье абадаг лэ. Энэһнээ боложо, энэ хүн далай сооһоо амиды мэндэ гаража ошоогүй байхадаа болохолши.

Үнэхөөрөөшье, гэххэжэ, гэмтэжэ, тэгэ нэгэ даража магадгүйл. Хэдэн үдэрэй урда тээ архи наймаалдаг магазиннай хажууда сугларһан ээлжэндэ байһан нэгэ хүн наһа баршоо. Хубсаһа хүнар, эд зөөри наймаалдаг дэлгүүр дээрэ эрхэтэн эхэнэр Н. гэжэ хурабшаар наадажа, шүүхэ хэсэлтэйгөөр (тэрэһнээ урда тээ ээлжэндэ байһан нэгэ шуран хүн 70 түхэриг шүүжэрхөө бшуу) өөрынгөө алтан бэлэлиг табига. Бэлэлигээ табиад, шүүгдэшоо. Бодолгүй ябадал гаргаһан эхэнэрэй үбгэн хүсэ хэрэглэн, бэлэлигмөн бусаахыг нэдэбэ. Наншалдаан боложо, хутага хэрэглэгдэбэ. Энэһнээ боложо, хоер хүн гэмтээ. Нэгэниинь (энэ хемороондогтошье хамваралсаагүй байһан) больницада наһа баршоо.

— Милицидэ ээлжэндэ гурим дүрим сахиха талаар тад ондоо үүргэ даалгагдана,— гэжэ Октябрыскэ ОВД-

РАДИО МЭДЭЭСЭЭ

лобо. Өөһэдынгөө худэлжэ олоһон мүнөөр, өөһэдынгөө хүсөөр, захиргаанай зүбшөөлнэй өһөөр тэдэ зон соогоо хүмэ бараа юм. Тэрэһнээ апостолууд Петр болон Павелай нэрэ олгоо. Троицка хүмэйн сангаартан Андрей тэрэниинь ариудхаа. Харанхы мунхаг, хатуу шэ-рүүн оршомдо һайн һайха-

гэй начальник Юрий Михайлович Мольчаков тоолоно.—Дэлхэйн нэгэшье орондо имэрхүү байдалтай ушархагүй өһотойт.

Тинбэ яабашье эрхэ байдалыг хараада абалсаха зуураа (ээлжэндэ байһан хүнүүдыг аладаг болоходоно), бидэ архи болон хоморой шухаг эд бараануудыг худалдадаг магазинуудтай хажууда сугларһан хүнүүдэй гурим дүрим сахихын тула үдэр бүхэндэ нилээд олон хүнүүдыг тиншэнь элгээхэ баатай болонобди. Харин энэ үедэ гэмтэ ябадалуудай долгин шанга эршэтэйгээр эххэрэн, маанэдыг булажархихаа һананал. Мүнөөдэр районой дэбисхэр дээрэ 17 гэмтэ ябадал, үсэгэлдэр 13, уржадэр 15 гэмтэ ябадал гаргагдаа. Манай мурдэгшэд элишэлэн мурдэхэ ажал хэрэгүүдтэ (нэгэ хүндэ табиад хэрэг хүрэнэ) дарагдаһанхай. Олон хуудаһануудһаа бүрилдүүлэгдэһэн эдэ хэрэгүүдыг гансал уншаха, шалгахы, шудалха бэ-

шэ, харин мушхэхэ, мурдэхэ хэрэгтэй бшуу. Тинхэдэ ээлжээн гэжэ маанэдыг амар баа үзүүлнэгүй...

Худалдаа наймаан эхэл буруу ябадал гаргана. Заримдаа зориуталан арасадаа, напшалдаа үүсхэнэ гэжэ һанахаар байдаг. Норкын арһаар оогдоһон малгай худалдаха, оройдоол 40 малгай асараа гэжэбэ. Харин малгай худалдажа абахын тула хэды олон хүн сугларжа, ээлжэндэ зогсоно гэжэбэ. Гэхэ зуура малгайнуудыг худалдабагүй, элдэб аюулта ушарай болохогүйн тула малгайнуудыг эд зөөрин дэлгүүртэ абааша гэжэ наймаалагшад милициин худалдмэрилэгшэдтэ хэлээ. Зүгөөр бидэ энэ баримтыг шалгажа шадаагүйбди.

— Юрий Михайлович, Солнечная үйлсөөр оршон гуталай магазиннай хажууда эршүүлэй болон эххэрнүүдэй сабиннуудыг хайшан гэжэ худалдаһыень би һайн һананаб. Бидэ үбгэнтээ хамта хоер сүүдхын туршдаа ээлжэндэ байгаабди. Энэ хугасаа соо ээлжээнмэй 500-һаа 300-да хүрэхэ ербэ. Тээд сабин манда хүртөөгүй. Хоёрдохы үдэртэнь сабин худалдаагүй. Гансал хүнүүдыг магазин тойруулаад, иншэ тиншэнь на-наа. Эндэ тэндэ худалдаха гэжэ ээлжэндэ байһан хүнүүдэй толгойе нилээд өхөөр эрхүүлээ, Хараһаар байтарнай элдэб напшалдаан, хомороон эхилшоо бэлэй. Нэгэ эрэ хүн үмдэндөө, самсадаа нэгэшье шалгагүй ээлжэндэ гаража ербэ. Тэрэ шалгагүй үмдэ, самсаа гараараа бариха зуураа, ингэжэ хэлээ һэн: «Энэмнай социализм гэжэ нэрэгтэй болоно ха». Тинһээ тинтэрээ танай отделеенин худалдмэрилэгшэд тэндэ дежурлажа байгаа.

Тингээ даа, тэндэ найман хүн дежурлаа һэн. Хоёрдохы үдэртэнь гуталай магазинда ээлжэндэ зогсоһон 18 худалдан абагшад минин кабинэдэй хажууда зогсожо байба гэжэбэ. 12-ын милициин наряд шалгадагтыг гэһэн арилтэ табига, харин б-ниинь милициин худалдмэрилэгшэд маанэдыг ээлжээн, нээ зүсөөрөө татажа гаргаа гэжэ гомдоба.

Намайе зүбөөр ойлгожо абыт. Иимэ эрхэ байдалда эмхи гуримтай болгохын аргагүй, гансал хүсэ хэрэглэхэ хэрэгтэй. Гансал милициин зүгһөө хэрэг байдал гуримтай болгохын аргагүй бшуу. Һаахан бидэ городто кинитын гурим сахиха талаар шалгалта үнгэргөөбди. Юуб гэжэбэ, һайндэртэ бэлэдхэл абуулагдажа байгаа. Хэды дружиникин мантай ябаа гэжэ һанаха баймбат! Оройдоол 16 хүн ябалсаа. Хоёр жэлэй урда тээ 200-гаад хүн өрөжэ, манда туһалдаг байгаа. Бүхы юумэн дуран соогоо табигдаһанхай. Октябрыскэ районой предприятинуудай, советскэ болон партиапперадай хүтэлбэрилэгшэдһөө хэнииньшье энэһнээ анхараһа хандуулаха гэжэ оролдоногүй. Мүнөө милицин өрэд зоной оройдоол 30—40 процент эд зөөркин, амн наһыг харууһан дороо абаха өргөтэй...

Үдэр ошохо тудам манай хэжэ ажал нэмэжэл байдаг. Хэды олон хүнээр хүндэ гэмтэ ябадалууд гаргагдана, хулгай хэгдэнэ гэжэбэ (багсаамжалан абахада, орондо торнай үнгэрэгшэ жэлэйхтэй сасуулахада, гэмтэ ябадал, хулгай хэлгэ 50—70 процентээр ургаа). Худалдаа наймаан эмхи гуримтай байха ээргэтэй гэжэ һанатадеш-ни, эндэ хэды гурим дүрим хэзэгайруулагдаа гэжэбэ. Худалдаа наймаан маанэ-

дыг нилээд өхөөр тухаша-руулдаг. Удэгагүй коммерческэ магазин нээгдэхэ ээргэтэй. Тэндэ баһал бидэ гүрим дүрим сахиха ээргэтэй болохо зон хабди. Харин би ингэжэ мэдүүлэ байнаб: «Коммерциитэй холбоотой хүнүүдтэ бидэ туһалта уялгатай бэшэбди. Хүнүүд мүн-гэ олохо хүсэлтэй һөө, өөһэдөө худэлжэ лэ, үгэ гээбл, маанэдыг гурим дүрим са-хиулаа гээбл, манай худалдмэрилэгшэдтэ мүнга түдэг лэ».

Гүрэнэй манда даалгаһан уялгыг хэдышье хүндэ хт-шэр байгааһыг һаань, жишээдгүй һаймаар дүүргэхэ гэжэ оролдобо. Энэ манай сэтэ уялга болоно бшуу.

Елена СЛУГИНОВА,
манай корр.

Наймаанай найман хүлтэйшье наа...

Дэлгүүрт оролго тухай хүн зонд дунда элдэв хөөрлөөн гарана. Энэ асуудалд ороо байгаагүйдэнь аргагүй. Дэлгүүр гэшэ бүхы халбары, ажакынуудта сэтэ табатай байханаа гадна, орон доторой олоннигын хоорондох хэрлсэнуудта сэтэ нүлөөлхэ ха юм.

Дэлгүүрэй дарахагүй юмэн огто байхагүй. Худалдаа наймаантай, үнэ сэтэй, хүн бүхэнэй ажалтай салын хүлхэнтэй нягта холбоотой. Тини энэ шэнэ гуримда хойшололтогүй шэлжэн орохо зорилгын табигдаад байхан саг хүшэр хүндэ үе болоно. Иймэ байдалда дан өхээр дээрээ ортохогүйн тула нэрлэмжын хэмжээнүүд абтаха өхотой гэжэ ойлгодоно. Ардаа ажакын хүгжэлтэд шахардуу шанга зүйлүүд ушарна. Зарим ажакынууд хоорондын хэрлсээн хандаржа, бэе бээдэ тулалхын орондо, наад хэнэ хэбэртэй. Тинхэдэ үйлдбэрин хэмжээнэй бага болоошье наа, үнэ сэн дээшлүүлхэнэй ашаар хүндэ байдалнаа гараха нэдэлгэнүүд хэгдэнэ. Мүнгэнэй биншье наа, худалдан абаха юмэн үгы. Ингэжэ экономигеска худалдаа наймаанай харилсаанда тэнсүүрээ алдалга ушарна бшуу. Урда сагта «Наймаан найман хүлтэй, наймаашан хоер хүлтэй» гэхэн өхэ зүйтэй үгэ бини хэн.

Дэлгүүрт оролгын үедэ нэгэ зариман баяжаха, зарим зон арайханшье амидарха аргаа олодог байха, үгырхэсье ха. Дэлгүүрэй наймаанай гуримшанга, эзэмдэлгэнь өхэ. Өөрингөө хээн, бин болгоһон

продукцида, худалдажа абаһан техникэдэ хүдэлмэришэ зон өхотой эзэд болохо гэжэ ойлгоноб.

Улаан-Удын авиационно нэгдэлэй генерельна директор Юрий Кравцовоай статья уншаад, өхэ зүб асуудал дайрагдаа, олоной зүбшэн хэлсэлгэдэ эхин табигдаа гээд тэмдэглэмээр байна. Эрдэмтэдэй, экономистнуудай үүргэ энэ хэрэгтэ тон өхэ, энээнине арасахагүй.

Эдэз хоолой асуудал олоной ханаае түбхын түрүүндэ зобооно. Хониной халуун мяханай дутамаггүй байханы үзэгдэшгүй хэн, саашаа бүришье бэрхэтэй болохо. Хүдөө ажакын эдлүүрин газар хаа хаанагүй урданайхидеа бээшэ болоо, шэмэтэй ногоотой бэлшээр сабшалангай өхэнхи хубинь хахалагдана. Манай республикада силос даралгаар дашуурдаг, тини үрмэдүүд хилгана хоер хэмээ элбэгээр урганхай. Тингэжэ шэмэгүй ногоо эдлэнхэнэ боложо, малай тоо жэлхээ жэлдэ үсөөрнэ. Хинамаггүй баримта саашан дурдабал, үбхэ хурялгын техникэ яашье таарамжагүй гээд тэмдэглэмээр.

Ой модон эзэн бусаар, хайша хэрэг хэрэгдэгдэнээр, гам хайраггүйгөөр отологдоһоор. Энээнхэ уламжалан, газарай нурулга нилээн үзэгдэнэ, поли, таряалан шинг нойтоор дутандана. Тинхэдэнь Ю. Кравцовто, колхоз, совхозуудыгэмтэй гэжэ заримынь таряаха, газар уһынь хубааха гэжэ урвалнат. Тинхэа байха, СССР-эй арадай депутат, ВАСХНИЛ-ай академик Вл. Тихонов 9 миллион таряашад гүрэнине

хооллуулжа шадаха байгаа, тээд колхоз, совхозуудай уда-ридагшанар тушаалаа алдахаяа айгаад, колхоз, совхозууддаа байлгахыг оролддоно гэжэ гэнэнэнэ. Тингэжэ гэмнэхынгээ орондо табиад онуудта городшадарай ажакынуудта адуу мал үсхэбэрлээ, болһоноо буруушаажа, һаергэнь бин болгохуу гү, али жараад онуудта саадуудыг үгы болгоһоноо нэрлээ, тэдэндэ алба нолог хүнгэлээ гэжэ наань, арад-зон дэмжэжэ, зүбшөөжэ болохо байгаа. Академик Тихонов мун лэ нигэжэ тэмдэглэнэ: колхоз, совхозуудай ажалшад нэгэ түхэригтэй эдэз хоол бэлдэхэдэ, 5 түхэриг 29 мунгэ гаргашалжа, гүрэнэй тэдхэмжэдэ байна гэнэ. Тээд мүнөөшье хүдөөгэймнэй зон үдэр, һүнигүи урданайгаа янзаар ажаллажа, нооһо, маха, арһа шүрбэнэ гүрэндөө үгэжэ байна бшуу. Харин хүдөөгэйхидэй ажал хүнгэлхэ элдэб онһон арга, техникэ хэжэ үгэхэ, газар уһаа зүбөөр эдлэхэ, мал адууһанай үүлтэр һайжаруулха талаар эрдэмтэдэй шэнэ арга хурга заажа үгөө наань, һайн хэн. Иймэ асуудал шиндхэл гэжэ уралаа наань, аргагүй дэмжэмээр бэлэй. Кравцовууд мэтэ 10—20 мянган хүдэлмэришэдыг захира байһан алба хаагшадые хүдөөгэй ажалшад, таряашад хооллуулна ха юм. Юрэл гэмнэхын орондо хартаабха, овош, фрукт хадагалха байра барилгада тулалаад, «Эдэз хоолой программа — бүгэдэ арадай хэрэгэ гэхэн урла бэлүүлэлсэ наань, ургаса гутаан гэм-

тэнгүй хадагалхын тула тодорхой хэмжээнүүдыг заажа үгөө наань, хүн зон һайнине хүргэхэ бэлэй. Тинхын орондо ганса түмэр харгын ажал наа-туулһанайгаа түлөө гүрэн түр-рингөө мунгэ хэдэн мянгаар яла болгон түлэжэ байна ха.

Мүнөө байһан колхоз, совхозуудай ажалшад 60—70 жэлэй урда тээхи таряшад, малшадтай жэшээтэй бээшэ, урда сагта үзэгдөөгүй ондоо шэнэ гуримтай болоо.

Дэлгүүртэ ороходоо энээнине тон һайнаар хараадаа абаха, бодолгүй алхамуудыг нэрлэхэ шулаа. Хүдөөдэ хэды туршалганууд, нэрэ нэлгэлгэнүүд болооб даа. АЗО гээд байһанаа МТС-ыг нэрлэхэ гээд, бүхы хэсээ тиншэнь хаяа. Удаань хоер эзэн газарыг эдлэхэ өхотой гээд МТС болгоод, хүдөө ажакын трест, управлени, ВСХО, ВПО гэхэ мэтэ бүри унжагай олон нэрэ гаршагтай болоо. Тээд эдэ юрын нэлгэлгэнүүдхэ үлүү юу бүтээһэнине мэдэгдэнгүй. Бээ бээдэ дэмжүүлһан захиралта, заабарини һуулдэнь буруу хүрөө наань, харюусаха хүн байхагүйн тула элдэб туһамаршад, орлогшонор, тоологшод бин болгодоо. Харин ажалай һайнаар бүтээлнэ, дарганар, ударидагшанар эгээл өхээр тэмдэглэгдэдэг хэн. Иймэ байдалда юрын ажалшан урмаша хухардаг байгаа. Дэлгүүртэ ороходоо, энээнине мартаха хэрэггүй.

Дэлгүүрэй үедэ нимэрхүү юмэн олоор тобойжо гараха. Дэлгүүр гэшээнэй ямаршье тогтоолһоо шангаар, онсо өөрингөө гуримаар хамаг юмыг шиндхэхэ. Нэн түрүүн дэлгүүрыг гуримшуулха гэнэ, энээн тушаа олон ханамжанууд бин.

Шэнэ энэ гуримда ороходоо, мунгэн гэшэнь нэн түрүүн өөрын тогтоомол сэтэй болгохо, харин өөрын сэн олоогүй наа, дэлгүүр байжа шадахагүй. Мун лэ хүнэй хэрэглэхэ зүйлэй үгы гү, али үсөөн наань, ямар дэлгүүр гэшэб. Үнэ, сэн нэмэхэ, дээшлэхэ гэжэ сэтэ хэлэгдээ. Тинхэдэнь бага салһантай, олон хүүгэдтэй айл бүлэнүүд, ажаллаха хүсэгүй болоһон инвалидууд, пенсионернууд гарза гасаланда орохыдалдаха болоно. Тэдэнене социальна талаһаань яагаад хамгаалха, аршалха? Тэрэнэй хажуугаар хүдэлмэригүи, ажалуу ха саг үргэлжын газар, һууригүи зон яаха гэшэб? Гэхэ, мун олон ороо асуудалнууд хойно хойноһоо наана зобооно «Буряад үнэн» газетэдэ Г. Ки мэй статья һайшаан уншаа нэм Олон һонирхолтой тоо, баримтанууд үгэнхэй, мунгэ багаар абадаг зонине социальна талаһаа яагаад хамгаалха, прэди-прятинууд энэ талаар юу хэ хэ өхотой гэжэ хананааа бээшэнэ.

Элдэб хонжоо наймаашад, ямаршье аргаар наань, баяжакыг нэдэгшэд бээ элхэнхэй, бүри эршэтэйгээр бэлдэхэл хэнэ. Нэгэ зариманин хуули-таар һууриг олоно. Эдэнэрэ дуран зоргоороо мунгэнэй хойноһоо оролгыг наагуулха хэрэгтэй. Ямар эсэргүү тэмдэг хэгдэхэб, ямар хэмжээ абалтайб—мэдэгдэнгүй. Гэбэшэ эдэнэртэ хэзэшье үргэн харгы нээгдэхгүй бээ гээд найдамаар.

Юрэдөөл, наймаанай найман хүлтэйшье наа, наймаашан хоер хүлтэй гэлсэнбди. Нэгэ хүлөө алдабал, буруутаха.

С. БАХЛАЕВ,
ажалай ветеран, тусхайт-
пенсионер.

ЭТИГЭЛ НАЙДАЛ ХЭДЫТЭБ?

Дэлгүүрэй экономикын замаар дабшажа абахадаа, дэлхэйн бүхы хэрэг бүтээхы ажалтанай баримталдаг нэгэ үнэн юмэн тухай ханахаар байна: эгээл найдамтэй валютэ этигэл найдал мун болоно. Тэрэнэй байһан сагта ямаршье хэрэг бүтээжэ болохо юм. Манай национальна валютанаа гадна бизнесменүүдэй нөөсэ арга боломжо гэжэ найдаһан валютын сэнгэй мун лэ унжаа байгаа наань, яаха боломо гэшэбиди?

Бидэнэртэ бултандаминь, нилээн хашартай болоһон «таминхэй хэрэгтэй» эсэс энэ асуудал тон хүрсөөр табига байна. Нилсэл хотын магнинуудта, алаабхинуудта, парегуудта үнэнэй хүлөөгдэнэ тамхин яһала бин болобошье, тамхин татаха дургайшуулыг одоо нилээн гайхуулба: хоерһоо таба дахин хүртээр сэнгын ургаа ха юм. Сэнгын коммерческэ гэжэ наймаалагшад нэнгэргүйгөөр ойлгуулна.

«Тамхинэй дутелгын» түлэг соогоо байхадань, эндэ, тэндэ гараһан буһалгаануудыг ямар бэлээр унтарвадаг байгаа гэшэб: забастовка үнгэрэжэ байһан таряашадта, жоолошодто, үйлсэ хаһан юрын зондо машина дүтэлэн өрээд, эдэнэртэ тон хэрэгтэй тамхин нэгэ гарта тэды шэнээнине худалдажа үгөөд, саашаа ябадаг байгаа тамхин Тинхэдэнь Ильф

болон Петрозой ном соохидал адляар зон гэр гэртээ тарадаг байгаа.

Энэ шахардуу, тэрэл зуура муу хойшололнуудтай байһан үйлэ хэрэг ямаршье сонсхолгүйгөөр сэн дахинаа дээшэнэ болгогдолгоор түгэсбэ. Тинхэдэнь ямар өхээр нэмээгдэбэ? Тааралдуулагдадаг дэлгүүртэ орохоо байхада, зондой нэрвэн шангаар татагдаһан утаһан шэнги болоод байхадань, нимэ юмэн хэгдэжэ байна.

Хэдэн нара гэдэргээ бүсэжэ, зарим зүйлэй продуктуудай тэрэ тоодо тамхинэй болон пивын үнэн сэн дээшлүүлхэ, социальна программануудыг мунгөөр хангаха арга боломжо нигэжэ олдохуу гү гэхэн асуудалаар арасалдаанууд манай оройной парламентад өхэ халуунаар боложо байгаа тамнай гээд ханая. Парламентаринууд һайнаар бодохо үзөөд, нимэ аргаар сэн дээшлүүлжэ болохогүй гэхэн тобшолол гаргаһан байха юм. Энэ ханамжыг гансашье зон бээшэ, мун хүтэлбэрлхыг тушаалтадшье дэмжэнэ байна. Дэлгүүртэ орохо талаар правительстайн программын авторнуудай нэгэн өөрөө тамхин татадагбид, пивэдэ дуратайб гэжэ нэгэ корреспондентэ хөөрхэн байха юм. Ингэжэ манай арадай тус асуудалаар ханалаа нэгэдэлгэ туйлагдаһандал ханалдаа бээлэй.

Мүнөө мэнэ хандаргагдахаар, муншэ энэ тааралдал коммерческэ сэнгүүдээр хангагдаба. Архийн зүйлүүдыг эдэ сэнгүүдээр худалдалгатай дайралдаабди. Тээд РСФСР-эй Госкомстадай мэдүүлхэнэй өһоор гансал хари ороноудһаа асаргадһан архийн зүйлүүдыг нимэ сэнгүүдээр худалдаха зүбшөөл Россиян правительство үгөө ха юм. Манай орон соо тарһан энэ ябадалда дуратай зонине, ажалшадые тонохо гэжэ манайшье орон сор гаргадһан архийн зүйлүүдыг өһэдөө мэдээд коммерческэ сэнгүүдээр худалдана.

Тэрэл зуура «һүүдэрэй экономикын» этэгээдүүд гү, али муу муухай ябадалтай раке-тирнүүд нимэ ябадал гаргаца бээшэ, харин манай хунгаһан түрэл Соедүүднэй нимэ ябадал гаргажа байна бшуу. Бидэнэр эдэ Соедүүдэй түлөөлэгшэдэ этигэхэ өхотойбди. Үгы наа, дэлгүүрэй экономико тээшэлхэм бүхэнөө гэдэргээ эрьелдэн, болгоомжотойгоор, айка хэдэг байхадби.

Зүб даа, энэ этигэл өрээдүүдэ айлхатар хэрэгтэй болохо. Нилээн хүшэр байдалда оройной финансуудеа эмшэлхэ талаар программа зохиоходоо, правительство энэ этигэлдэл найдаха ха юм. Энээнгүйгөөр ямаршье тааралдалгүй болоһон оройнойгоо экономикыг хүл дээрэнь табига яашье шадахагүйбди.

(ТАСС).

НУРАЛСАЛАА АЖАЛТАЙНЬГААР ХОЛБОН...
ТАСС-ай фотохронико.

ХАБААДАХА НЮУРНУУД:

(4 үзэгдэлтэй пьес)
СОДНОМ БАЛДАНОВИЧ—27
—28 НАНАТАЙ БАГША, ТО-
МООТОЙ.

САРАН ГОМБОЕВНА—23—24
НАНАНАЙ БАГША БАСАГАН,
СОДНОМТОЙ НҮХЭРЛЭНЭ, ДА-
РУУ НОМГОН ЗАНТАЙ.

МОНХО ДОРЖИЕВИЧ—25—
26 НАНАНАЙ БАГША, ТҮРГЭ-
ШЭ.

СЭРҮҮНЭЙ—23—26 НАНАНАЙ
ЭШЭН БАСАГАН, МОНХОТОЙ
НҮХЭРЛЭНЭ.

ТАРБАЕВ БАДМА ТАРБАЕВИЧ
—40 ГАРААН НАНАНАЙ БАГ-
ША, ТҮБШЭН ДАРУУ, ЭРИД
ШИИДЭНГИ.

СЭЛХЭЙ, СЭЛХЭВИЧ ДОН-
ГИДОН—30 ГАРААН НАНА-
НАЙ, НУРГУУЛИН БҮӨӨДЭ
ХҮДЭЛДЭГ, ДАЖАГАНУУР,
ХУДХААША.

НЭГЭДЭХИ ҮЗЭГДЭЛ

Сэсэрлэг-тоо ябахан Содном
«хүх-хы, хүх-хы» гэнэ. Саран
мөйхөндөө савнаа гарана.

Саран: Яагаа удаан болоо-
ши?

Содном: Нурагшадайнгаа най-
руулгануудыг шалгаж хуунаа
гарааб. Яагаа найханаар на-
рагнай жаргаж байна?

Саран: Алтан намар... Хэнэй-
шье дур татадаг лэ.

Содном: Инагин мэдэнэ гүш!
Сэхэнь хэлэхэд миний сэд-
хэдэ гансал наран мандаа.

Саран: (Содномыг хугадаа).
Шамтайгаа абахадаа, бишье на-
рандал баяртай ябадаг гээшэл-
би.

Содном: (Басаганай ханшаг
уруу ханжаан үнмэ занана).
Инагин, хэзээ түрээс найрла-
хамнай?

Саран: (Содномдоо нэгэнэ).
Түрээш! Тэрээшгүйгөөр хү-
нүүд бэе бээ ололсоод лэ,
гал туламтаа талхад лэ, бүх
нахан соогоо жаргаж хуудаг
лэ.

Содном: Сэхэнь хэлэхэд
гэр бүл болохдоо, хурим тү-
рээ хэзэ өшө замшал бин өд-
дөө. Хүгшдэний муулаха.

Саран: Бодолото болон дуу-
гай зогсож, холмө шэртэнэ.

Содном: Хэзээ гэлсэхэмнэй?
Октябрийн нүүлшин субботодо
ямар бэ?

Саран: Нэгдэх чөтөртийн-
гээ дүнгүүд гаргахаа. Тийм-
нээ шалгалтын хүдэлмэрийн-
дөө олоор хэж, нурагшадайн-
гаа чөтөрт соо хэр мэдэс-
тэй боложо гарахыг шалгаж
болонобди.

Содном: Сэхэнь хэлэхэд,
инагин, түрээ хурим хэзэ дур-
гүй гүбши дээ.

Саран: (Содномдоо эрэлмэ)
үдэр хүннө илгэдгүй шамтай-
гаа зэргэлдээ ябаха дурмни
хэды хүрээдэг бэ?

Содном: Хэн хорионо! Мэ-
нэ гэлээр манайда абал. Ма-
найда ходоодо байха болши.

Саран: Түрэлхидөөш зал-
хуурнаб. Инагин, нургуули уруу-
гаа оро, нурагшадайнгаа най-
руулгануудыг шалга. Сэрүүнэй
сэсэрлэг уруу оро.

Содном: Баяртай, инагин!
(Басегын тэбэрин таалаад, мэ-
додой саагуур ороно).

Саран: Мөйхөндөө саагуур
ороно. Содном Саран хоёрой
тугаарай байхан газарта Мон-
хо бин болоно. Сэрүүнэй тэ-
рээндэ дүтэлжэ эрэнэ.

Сэрүүнэй: Монхо, шн эр-
хээр удаанай алтайш!

Монхо: Интернадейнгаа үхи-
үүдэй үдэшин хоол эдхээ нуу-
лаарны наашаа гарааб. Сэл-
хэй Сэлхэвич дуудаад орожо
гарааб. Нюурунэй нэгэл ондоо.
Хайшан гээшн!

Сэрүүнэй: Мүнөөдэр хоёр
операцн хэжэ эсэбэ нэгэ үб-
гэнэй апендицидныг отолооб,
үшөө нэгэ басаганай хүүхэн хэ-
лэнэй хажуудай булшархай
абажа хааб.

Монхо. Инагин, манайда
ошөө.

Сэрүүнэй: Айдаһам хүрэнэ.
Монхо: Аба эжы хоёрын фер-
мэ ошонхой. Айһанай үлүү.

Сэрүүнэй: Шиний инууршн
барагар... Юун болошооб?

Монхо: Сэлхэй Сэлхэвичын
кабинедхээ гарааб... Класс соом
дүрбэн хүбүүд, басгад «хоёр»
гэнэн сэгнэлтэй. Нэгдэх чөт-
өртнэй дүнгөөр «хоёртой» нэ-
гэшье нурагша байха өһөгүй
гэжэ шангараа.

Сэрүүнэй: Директорнай шан-
галха өһөтөйл дээ. нургуули-
дэний үндэһэн бүрээд хэлээ
заахаа болихонь гэсэнэ. Зүб
гү?

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (индээдөө өлөлзүү-
лан) Юун болошооб, Хандама
Убашеевна! Түймэр носошоо
алтай!

Хандама: Түймэрөөшье до-
ро!

Монхо: Түймэрөөс доро юун
байдаг бэлэй?

Хандама: Эгээл Танда зама-
тай юумэн бэддоо!

Монхо: Түргэлэй! Хэлэй!

Хандама: (Гараараа амса таг-
лаад, шэбэнэн хагад (Намһаа
дуулааб гэжэ шэхтэй аматой
амитанда шидшье гэхэгүй бэ-
зт?)

Монхо: Орой абха гараха-
гүйб.

Хандама: (Хэн нэгэн ойро
тойрон үгс гү гэлэндэл той-
руулан хараашалаад) Сэрүүнэй
ондоо хүнтэй нэхэлтэй боло-
шоо.

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

лээ зааж үргэлжлүүлээ бо-
лоо юм һаа манай нургуулине
орхто баатай болохот.

Содном: Миний талһаа тий-
мэ алхаса хэзээш хэгдэхгүй.
Үндэһэн хэлэмнай манай бу-
риад арадай эгээ өз баялиг
гээшэ.

Донгидон: Энээн тухай намда
хэлэхэнэй үлүү. Дээгүүр ту-
швалтанда хэлээрэй, (Сэлхэй
Сэлхэвич сэсэрлэгтээ гарана).

ГҮРБАДАХИ ҮЗЭГДЭЛ

Багшанарай хүдэлдэг талһаа,
Стопнууд, Стулнууд.

Хандама (урдаа фартугтай):
Сэлхэй, шн яагаа удаан хуужа
байгаа хүмш?

Донгидон: Саарһадыг хара-
жа байнаб. Шн гэртээ ошожо,
хоол бэлдэнгүй, эндэ юугээ хэ-
жэ байгаа хүн бэлэйш!

Хандама: нургуулине боло-
хо соо хэжэ ажал дүүрэн. Үг-
лөөдэр нурагшадай эдхээ буу-
рын мяха бэлдэнэб.

БАДМА ШОЯДОНОВ

Хандама: (Хэн нэгэн ойро
тойрон үгс гү гэлэндэл той-
руулан хараашалаад) Сэрүүнэй
ондоо хүнтэй нэхэлтэй боло-
шоо.

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Юун!
Хандама Убашеевна, ухаагаа
гөөрөө хаят!

Монхо: (Сухалтайгаар) Ю

[Түгсэхэл, Эхнийн 5-дахн нуюрта].

Монхо: Содном Балданович, Сэрүүнэйтэй тон дүтэ болбоот гэжэ тээсгэн хэлээ нэм. Саран-тай багадаа аал!

Содном: Сэхэ уруунь хэлэл дээ. Монхо: хэн намтай Сэрүүнэйтэй гэнэб!

Монхо: Нууриной зоной хэл-сэхэ хөөрэлдэхэ юумэн гансал энээн тухай.

Содном: Монхо Доржиевич, өөрөө юун гэжэ лананат!

Монхо: Галгүй газарһаа утаан гарадаггүй.

Содном: Сэрүүнэйтэй хөөр-рэлдөө гүт!

Монхо: Энээнһээ ямар туһа болохоб!

Содном: Монхо Доржиевич, тинмэ мүү муухай юуншье бай-гаагүйл дээ. Сэхыень хэлэхэдэ, минин хэлээшэдэ этигэхэ еһотойш.

Монхо: Этигэхын аргагүйл дээ.

Содном: Саран бидэ хоёрой хоорондо, Сэрүүнэй Та хоёрой хоорондо халуун бурма хаяг-даа гэжэ би багсаажэ байнаб.

Монхо: Танда хюмһанай хари-мшье тухай этигэнэгүйб (гүй-длөөрөө гарана).

Содном: Үшөө дахин Саран-тай хөөрэлдэхэ арга олдохонь гүт! Сэхыень хэлэхэдэ бидэ хо-ёр үгээс ойлголсохоний гүт! (газвашаа гарана.)

Саран ороод, классай жур-нал нэхэсэгэнэ. Сэрүүнэй оро-жо ерэхэ.

Сэрүүнэй: Мэндэ сайн, Саран Гомбоевна.

Саран: Үшөө энэ эмшэнэй имэндэ сайна гэжэ байжа аа-шалхыень харана гүт!

Сэрүүнэй: Содном Балдано-вич, хэшээлдээ аабза!

Саран: Содномые харууһалаа-гүйб. Содномтой гуламтаа нэ-гэдэхэ гээ хадаа нургуули уруу эльгээнгүй, гэртээ үндэгэ дэ-раһандал дарвад хэбтэхэ яа-набта!

Сэрүүнэй: Хүлисыг дээ, Са-ран Гомбоевна. Монхо Сод-номтой болобош гэжэ халда-шагүй болошоо. Содном бидэ хоёрой хоорондо юуншье угыл. Монходо энээн тухай хэлэжэ ойлгуулыг гэжэ Содном Бал-дановичһаа гуйжа гээ хүм. Тээд Содномтой юрэдөө дөйрлөдө-нөгүйб.

Саран: нууриной зон гансал энээн тухай бабаралданал.

Сэрүүнэй: (Сээжээдэ гараа наажэ) Ама алдахөөр тинмэ юумэн минкишье талаһаа, Сод-ном Балдановичыншье талаһаа байгаагүйл, байхашьегүйл. Са-ран Гомбоевна, инагаа хайрла-

Саран: Нээрээшье, шамдаа этигэл ядаһан тэнэг амитан бэ-лэйлби. Хүлисыг, инагнй! Мүнөө сэдхэлдэм наранай тува гэр-рэл бадаржа эхилээл!

Содном: Саран, юу хэлэхэ гэхьеш ойлгоногүйб.

Саран: Бүхы наһан соом сэдх-хэлдэм ингэжэ наранай тува гэр-рэл бадаржа байһай дээ! (Гүйдлөөр ошоод, Содномые озожо орошоно).

Хандама ороно, зүгөөр гэд-дэргэ гарахынь тэндэ Саран гүйнэ ошоод, урдань харты-ань хаагаад зогсоно.

Саран: Хандама эгшэ, юу хэлэхэ гээбтэ!

бури дотортон хаанах үгы еһо-той, (басаган Хандамада дүтэл-нэ. Тэрэнь үүдээр гараха тээд, сугларшоод байһан багшанар-та хаагдажа, юуш хэхээс ойл-гожо ядан, байһан дороо зог-сошоно)

Хандама: Хардалга! Хардал-га!.. Харыт, зон нүхэд!

Тарбаа: Сэхэ уруунь хэлэ-бэт: хардалга, гүрдэлгэ танай зүгһөө хэгдээ, Хандама Уба-шөөна!

Монхо: Тээсгэн намда Саран Гомбоевнатой гэр бүлэ боло-гэжэ хэды идхөө бэлэйт. Сод-ном Балданович Саран Гомбо-евнаһаа холодоо, түргэлэ гэжэ

дээ, ошылт гээ. Зон: Монхо үбдөө. (Энээлдэ-нэ)

Монхо: Сэрүүнэй, хүлисыг: Би Танинэ тон муухайгаар гомдо-хоогооб.

Сэрүүнэй: Та бү һанаата бо-лыт дээ.

Содном: (Саранда нодээрөө тэмдэг үгөөд). Саран бидэ хо-ор, хүндэтэ нүхэд, бараниет-най ноябринь найраар түрэдөө уринабди.

Зон: Наянта дээ!

Содном: Сэлхэй Сэлтэвчинин захиралтаар үндэһэн хэлэмнай манай нургуулины программа-һаа гаргагдаһыень найн мэдэ-нэт. Би энээниниень дүүргэлтэ болгонгүй, үндэһэн хэлээс заа-жа үргэлжлүүлһэн байнаб. Энээнэйнгээ түлөө директорэй захиралтаар ажалһаа гаргегден-хайб.

Тарбаа: Манай нургуулины даргын захиралта дээрһээ ха-рахэда, манай бурлад уг нэ-гууртанай үндэһэн хэлэн үгы хэгдэхээр болоод байна...

Монхо: Манай даргын захи-ралта манай арад зондо тон өхэ тохидол ушаруулханы гээ-шэ. Бидэ өөһэдын үндэһэн хэ-лэгүй, өөһэдын өһо заншалгүй, уг нэгуураа мэдэхгүй үндэ-һэ аһатан болохоо байнабди.

Содном: Сэхыень хэлэхэдэ, даргынгаа энэ ашануудые са-ранжа болуулха зорилготойгоор үглөөдэр Үдын байһан хүрэ-хөөр мордохомни. Үндэһэн арадайнгаа хэлые газашалха гэхэн нэдэлгы болуулхын гү-лөө ябуулга хэхэмни.

Зон: Содном Балданович, урагшатай ябад бусеарайт.

Санага. 1981 он.

БАДМА ШОНДОКОВ

Үндэһэн хэлэн болон инаг дуран

(4 үзэгдэлтэй пьесэ)

жа, инагтайгаа үгээс ойлгол-сыг дээ.

Саран: Тээд нууриной зон гансал энээн тушаа бабаралда-над. Галгүй газарһаа утаан га-радаггүй гэжэ үгэ байдаг лэ.

Сэрүүнэй: Саран Гомбоевна, Содном Балдановичыё энээн тухай Монхотой хөөрэлдэт гэ-жэ хэлэхые Танһаа гуйнаб. Би ябаһуу. (Гарана)

Содном ороһоор, Спрэндл сэхэ дүтэлнэ.

Содном: Саран!.. Саран!.. Сэ-хыень хэлэхэдэ ухаантай гү-бэлгэн бэлэйш дээ. Элдэб үгэ-дэ этигэжэ, эльгэндээ үбшэ бү хадагалжа ябыш дээ.

Хандама: Буфадтэ халуун сэй бэлэн болоо. Орожо уугты гэ-хэ гээ нэм.

Саран: Содном Сэрүүнэй эм-шэн хоёр бээ бээдээ тон дүтэ болоо гэжэ намда хэды эти-гүүлхые оролдоо нэмтэ!

Хандама: Би тингэжэ хэлээ бэшэ, харин Та Содном намда урбаа, юу хэхэ, хахамниб гэ-жэ домоо дооо бээдоо!

Содном: Хандама Убашөөна, хүн тухай юуншье гэхэдээ мн-рэдшье гэхэгүй байнат дээ.

Саран: Бури һанаатайт: Сод-ном бидэ хоерые, үшөө Мон-хо Сэрүүнэй хоерые бээ бээ-һээн холодуулха гэхэн хара на-налтнай бэлэбэгүй. Танда адли

байжа шашаа бэлэйт. Ехэл хө-ра дотортой амитанта!

Зон: Ехэл хара дотортой ами-тан гээшэт!

Монхо: Содном Балданович, хүлисыг: Танинэ дэмы гомдохо-гооб. Хүлисыг.

Содном: Сэрүүнэйтэй үгээс ойлголсо гээ хамнайб. Минки талаһаа хүнийе зобоозо муу юумэн байгаагүй.

Хандама газвашаа нэмээхэн гарана.

Саран: Инагуудай хоорондо ходоодо наран бадаржа бай-һай дээ.

Сэрүүнэй ороно.

Сэрүүнэй: Хэн үбдөөб! Үхн-бүүд намда ошоод, багша үб-

ТАСС-ай фотохроника.

Отсом Дорюун, уян нугархай хатар нээдэн хэды байханб!

[Үргэлжлэл. Эхнийнх 22—44-дэхи номеруудта].

«Убһэ ногооной муртай урга-
даггүй» гэвэр гэгшэмий анха ур-
данай түүхтэй юм. Юуб гэхдээ,
үрдэнэ оньһон техникээр хүсэд
хатгалдаггүй үе сагта бидэндэр га-
зарай амаахы эрхилдээ, тон
өөдөггүй онол өргэ хэрэглэдэг бай-
гаа бшуудни. Үржэл багатай нуга
савшалангыг халхал тухай асуу-
дал шиндэхдээ, тон болгоомжло-
тон байха гэжээ хэлэхдээ, нуга
савшалангыг халхал болохогүй
гэжээ бэшб. Бидэндэр энэ хэрэгтэ
эзэн аһоор хандаха, нимэрхүү
асуудалнуудта эрдэм ухаанай гуй-
лалтын үрэ дүн хэрэглэхэ өһо-
тойбди. Савшалангыг үржэлтэй
болгохо хэмжээ абуулга абакыч-
гөө, ургасмын эрдм дээшлүүл-
хыгээ хажуугаар үбһэ ногоо
теритэ хүдэлмэри зоригтойгоор, үр-
гэн дэлсэтэйгээр абуулха шуха-
ла. Энээнэй тулада зарим нуга
савшалангыг тэрлэнэй талмай бол-
гохо хэрэгтэй. Үржэл багатай нуга
савшалангыг гэхэ гү, али ор-
хигдошоһон газарыг халхал бэ-
шэ, харин тэрэ дороол ашмыг
харюулха байн газарыг халхал
эргэтэй гэжээ эндэ сэхэ хэлэхэ
шухала. Манай республикын тоо-
гойнгоо талаар жэлһээ жэлдэ улам
олошоржо байгаа малыг үбһэ тэ-
жээлээр гүйсэд дүүрэнээр ханга-
ха асуудалыг нуга савшалан дээр
үбһэ ногоо элбэгээр тарин-
гүйгөөр шиндэхэ болохогүй гэ-
жээ хангадана. Энэ талаар Кабен-
скийн аймагай ажалшад байн үл-
гэр жэшээ харуулна. Тэдэнэй үүс-
хэлыг дагажа, республикынай
бэшшыг аймагуудай ажыхнууд
савшалангөө найжаруулха хүдэл-
мэри абуулжа байна. Нотог бү-
хэндэ хэдгэж байһан энэ най-
шаалта хэрэгтэй ахлам бүхэниг
эрдэмтэд хаража, шалгажа байха
эргэтэй. Ямар газарыг халхал
өһотойб, юундэ халхал өһотойб,
ямар ногоо сөөгөөр ороодто оруул-
ха эргэтэйб, яахадэ оруулхаб,
тухэй үчөстөб дээрэ ямар агро-
техникэ хэрэглэхэ өһотойб, яах-
даа хэрэглэхэ өһотойб гэхэ мэтэ
асуудалнуудта эрдэмтэд болон аг-
рономнууд тон тодорхой зүб харюу
үгэхэ шухала...

Туршалгын станцийн директорэй
хөөрөө шагнажа хууадаа, рес-
публикынай бүхэ районнуудта мүн-
өө жэлэй үбэлжэлгэ илангяа
хүндэ хүшэр байхыг та гэжээ хо-
тороо шэбшэнб. Үнэгэршэ жэл
савшалангын үертэ абтажа, үбһэ
тэжээл ахээр бэлдэхэ арга бо-
ломжог отго байгаагүй бшуу. За-
рим ажыхнууд энэ намар үбэл-
дөө Красноярска хизаарһаа, Аме-
рий областһоо голоомоо зөөгөө.
Манай колхоз, совхозууд хууль
жэлнуудта элэлжлэгү холо газар-
һаа үбһэ асарна. Үбһэмнай тини
элтанай сэлтэй болоно. Энэ мэтэ
тэжээл савшалаа мал ажаллаа
урагшатайгөөр хүжөөжэ шадаха-
гүйдэй гэжэ хүн бүхэн үннхэй
ойлгожо байнхай. Харин шэмтэ
тэжээлэй талаар тон үрэ дүн өх-
тэй туршалгонууд манай эндэ хэг-
дэжэ байна. Жэл бүри кукүрузын
үрһэ аһар Украинһаа, Хойто
Каказһаа асараад, тэрэ үрһээ
минин хэ силос болгомо байха гэ-
шэмнай хайшаа юм гэжэ олохон
түрүү хүнүүд шэбшэнэ байнхай.
Бэдэрэлгэ туршалга хэгдэнэл гэ-
шэ. Бэдэрэлгэ туршалга хэгдэнэл
байгаа хадэ нэгэ найшаалта юм-
ин олодохон байха гэжэ найда-
таар юм. Юун гэхэдэ даа, манай
ажалшан арад дүй дүршлээр
тон баян болохонй. Шэнэ онол
аргонууд, шэнэ наһал бодолнууд,
шэнэ шиндэхбэринүүд дурдагда-
хал байха. Арадай дүй дүршлэй
баялг гэхэдэ гарсанхон лэ Гераси-
мовай онол аргаар хизаарлагда-
ггүй юм бээ. Тинимэ юумэн гэ-
жэ байдаггүй. Совет засаг хадэ
арадуудай эдбхи үүсхэлэй үүднэ
үргэнээр нээгдэд, саг үргэлжэ
нээлгэтэй хэбээрнэ байлгана. Тү-
рүү совет эрдм ухаанай аша ту-
һаар арадай хэтэ мүнхдөө амнды,
саг үргэлжэ урагшаа тэгүүлэн бай-
даг эдбхи үүсхэл элбэг дэлбэ-
тэжээл үйлдэхбэринүүд асуудалыг
шиндэхбэрин олохо байха. Заатаргүй
олохо байха.

Өөлжэ харыг арад зон бэшэ
бүхэ нарануудһаа үлүүгээр тоо-
лодог юм. Яахадэ тинимэ өхээр

сэгнэдэг, тинимэ өхээр хүндэлдэг
юм ааб! Таранай талмай дээрэ
баян ургасмыг эдэлшүүлдэг ха-
дань, өгөродой эдээ элбэг дэл-
бэгээр болбосоруулдаг, ой мо-
дон соогүүр янза бүрийн жэмс
дэлгэрүүлдэг хадань, арад зон
аагуст харыг нимэ наашатайгөөр
нахадаг өһотой! Юун гэхэбш, ма-
най хизаар сагай шэрүүн үлэрл-
тай ха юм даа. Тээд байгаали
гэхээ шэрүүн абаи зангайнгаа
ашмыг байн хэрэгээр харюулдаг
гээшэл. Байгаалин эдэ наашатай
хандалгыг, үшөө дээрнэ баян
дэлгэр аша тухыг үздэг газар
нотог бэшэ тээ хаана бии юм ааб!
Манай хүбшэ тайгын бүхэ баян
зүйлүүдэй хэм хэмжээ сасуулжа
үзэхын тулада гэхэ гү, али баг-
саажэ үзэхын тулада Эрхүүдэ бо-
лоһон Зүүн Сибиринин үйлдэхбэрин
хүснүүдэ шудалха наушна кон-
ференци дээрэ юун гэжэ хэлэгдээ
хэм гэжэ ханад гэе.

— Манай хүбшэ тайгада урга-
даг үрэ жэмсые хуу багсаагаад

түрүүшээр Гарма үбгэнэй һахал
харагдаад, һүүлдэнэ лэ өөрөө
оронго хэ гэжэ ханадаг хэм. Гар-
мын нюдэн үсхэн сагаан нидхэ
дорогоо ялалзадаг, хамарын то-
мо, бүхэнгэһэн, үрэл дээрнэ ба-
һал бууралтанһан һахал үрхэтэл
дөө.

Гарма үбгэн намда ехэл най-
наар ханадаг хэм. Заримдаа нидхэ
тинхээ өхэ юусаар хараашалаад,
харлаһан муягар долообор хур-
гаараа манай дуудагша бэлэй.
Үбгэжөөл толгойом хоёр гараараа
бархад, тонгойжо үнэхэл даа.
Һүүлдэнэ саарһанда ороһон нэгэ
монсогор саахар гаргаад:

— Сагаан саахар шамда

Сагаанхон галууд элэгдэл даа.

Жаахан хүбүүн эдижэ,

Жаргаг гэжэ хэлэл даа!

Гэжэ дуугараад, намда харбайха.

Тэрэ нарин огсом абятай ха.

Өөрөө эдинггүй, тэрэ саахараа

намда үгөө гэжэ мэдэхэб. Тэрэ

саахарын абакһаа, досоомин

нэгэ дулаан, бүри халуун сэдхэл

нииджэ абашанхай. Харин тэрэ-
нэй хөөржэ үгэһэн шасаргана
тухай домогыг би мүнөө боло-
тор һананаб. Үбгэн Гармын эртэ
үрдэнэй домог мартагдадаггүй.

Иймэ домог хөөрөө һан даа.

Урдын урда сагта бэлэй. Ма-
най буркадай газар дайда мүнөө-
нэйхидэл адли шэрүүн, хүйтэн бэ-
шэ, харин урин дулаан байгаа.
Налхыншэ һалхилдаа аятай ду-
лаанаар һэбшээлдэг, наранай эл-
шэ туяагай манай газарыг шан-
гаар шарахагүйн тула үдэртөө са-
гаан үүлэн тэнгэрээр тамардаг
һэн. Һүнимдөө тэнгэридэ одо му-
шад олиггүй гооор ялалзахал даа.
Мүнөөнэйхидэ орходоо одо му-
шад газарта дүтэ байдаг байгаа.
Одо мушад сэгсгэл адляер һан-
барагша һэн—хүтэ тэнгэридэ ал-
тан сэгсгүүд элэрха.

Арад зоннай тинхэ үедэ таа-
ноодшыг гэжэ мэдэхгүй, байга
бөөнэршэ гэжэ шүтэхгүй зон
зоргоороо ажаһууга. Манай га-
зар дээрэ бүхэ юумэ хуу элбэг

дэбэ. Тинхэдэ лэ наранай ушмыг
һуларуулжа, дулаан бага болгоо,
үшөө гансал эдэхи оройдо үлөө-
жэ, шэрүүн хүйтэниг элбэгжэ,
тэрэ бүр намыгэ элбэгжэ зар-
саяа эхилбэ. Хүн зон хатар на-
даа, дуу шуугаа хурлажа, аршал-
ха абарха юумэе аршалха абарха
гэжэ даб гэлдэбэ. Хүйтэндэ ядал-
сахадаа, орхо гэрнүүдэ барн-
ба, малайнгаа эдихэ тэжээл бэ-
лэдэжэ оробо. Үшөө тингэжэ на-
налдһанинхэ болоол. Тэрэгүй
һаа, хосороо байгаа бшуу! Тин-
хэдэ лэ манай буркадай газар
дайда дээрэ хүйтэн болодог, ган
гасуур эээрхэдэг, үгэтэй ядуу, зан-
гай эйдан байдаг болобо. Тинимэ
һэн хойнон элдэб зөөри зөөшэ
элбэг дэлбэгээр ээмдэхэ тэдэг
хүнүүд олон болобо. Тини зөөри
гээшэ улам бага, зөөригүй, зоо-
һон хүнүүд улам олон боложо
байба. Удэнгүй хаашуул, баяд но-
од, бөөнүүд бии болобо. Удаань
ламанар хүржэ ерээ һэн. Эгээл
энэ үедэ газар дайдын үнжэгэн
зөөлэн байһыг, хүнэй болой ажал-
лаашыгү байтар зүһэн бүрийн
үрэ жэмсэй ургадаг байһыг на-
нуулхын тулада, сагаан галууд нэ-
гэтэ энэ шара жэмсые асаржа,
манай эндэхи уһан голой эрьээр
тараагаа һэн ха. Тини хүнүүд тэрэ
жэмсые шасаргана гэжэ нэрлэ-
бэ ха. Буряад зоной дуун гашуу-
далтайгаар, утаар татагдадаг бо-
лоо һэн. Харин һайхан саг имат-
тал үлгэр домог соо үлөө бэ-
лэй. Сагаан галууд өһөдхыгөө шара
хушуунуудта хабшан, мүнөөхи
шара жэмсээ асаржа, манай гол
горхоной эрьээр тараажал байба.
Яахадэ ингэжэ сагаан галууд ша-
сарганыг асаржа ургуулааб! Яа-
хадэб гэхэдэ, энэ жэмсэ эмшэл-
хы тон өхэ хүсэтэй юм. Хүнүүд
хотого аргалдаг, галдуулахдаа,
хүлдэхдөө түрхихдэ һайн, шүү-
һининь һуларһан хүнэй бөөдэ
хүсэ шадал оруулдаг. Янза бү-
рийн үбшэниг энэ жэмсэ эдэгээ-
дэг. Юуб гэхэдэ, хүнүүд шасар-
ганын тоһо гаргажа һураа ха юм.
Манай эндэхи шасаргана тухай
ниидэ юумэ хэлсэдэг лэ даа.

Манай буркадай олохон айма-
гуудта шасаргана ургадаг. Түнхэ-
нэй, Хяатын, Эдэйн аймагуудта
шасаргана бии. Сэлэнгын аймагта
Химнэ болон Сагаан голой эрь-
дэ шасарганын тухай сохтоз бай-
гуулагданхай. Гэхэтэй хамта ма-
най республикын правительство
шасарганын сохтоз байгуулахдаа,
манай ороной бүхэ заха хизаар-
нуудаа кишэ өржэ, шасарганын
хоог бургаһыг усадхаа, аюул-
һаа һаргылхэ зорилго табиһан
байна бшуу. Энэнигэ түрүүшын
үедэ олонхид ойлгоогүй һэн. Аша
туһатай жэмсые зоргоороо түү-
жэ ебаашаа гэжэ өржэн дээр-
мшэд манай нотагай шасарганы
хоогүүдэ гэмнэа гэз гүйшэ—эшы-
онь хута, нуга даража байжа, жэ-
мсынь түүдэг байгаа. Ингэжэ
тон үнэтэй жэмсэй хоог бургаа-
һан айкабтар өхэ газар дээрлэхэ
үгы хэгдээ һэн. Эдэ бүгдэди хим-
гадаа хүдэлмэри сохтоз тогтоол-
гоор хизаарлагдаггүй. Республи-
кын эрдэмтэд шасарганыг тон
эдбхитэйгээр шудалжа байнхай.
Улаан-Үдэн үрэ жэмсэй питом-
нигто тус питомнигой директор
хүдөө ажыхын эрдэмэй кандидат
Эза Георгиевна Сопратовагай хү-
галбэри дорон нэгэ бүлэг залуу
эрдэмтэд шасаргана шинжэлхэ, та-
рижа ургуулха өхэһэн эрдэм уха-
най хүдэлмэри абуулна. Шасар-
ганын далан азын сорг байн гэжэ
элхирүүлэгдэнхэй. Тэдэнэй эгээл эр-
хим хори гаран сортыг эрдэмтэд
үндэлүүлжэ, олошоруулан дэл-
гэрүүлнэ. Питомнигой үйлдэхбэри-
туршалгын талмай дээрэ 300 мян-
ган шасарганын эшэ үндэлхтэй
болгогдоно. Эрдэмтэдэй энэ шэн-
жлгын хүдэлмэри үйлдэхбэридэ
нэгтэрүүлэгдэжэ байнхай. Каба-
нскийн аймагай Керл Марксын нэ-
рэмжэтэ колхоз шасарганын сэг-
сэлгитэй болохо байха. Нарата
дэлгэр жэмсэй ашмыг хүнүүд
абанхай. Шасарганын шүүһэ ма-
най буряада хүн бүхэн сэгнэдэг.
Харин шасарганын тоһыг айкабтар
һайн эм гэжэ хүндэлдэг.

[Үргэлжлэлнэ үдэгдэхн но-
мерто].

Африкан БАЛЬБУРОВ

Арбан хоёр эрдэни шэмэгни

үзэхэ болоо һаа, бидэндэр хамаг
бүхэ жэмсэй оройдоол гурбан
процентые хэрэглэнбди. Нархал,
халхал, мангир болон бусад эдээ
хоолой зүйлыг бүрншэ багаар
суглуулнабди.—гэжэ нэгэ элдхэл-
шэн хэлээ һэн.

Би тэрэ зүблөөндэ хабаадалса-
хадаа, эзлүүдгүй элдэб бодол
толгойдоо оруулжа хуугаа һэм.
Шүдтэр абаамх, урдамнай эды
өхэ хэрэг ажалай бии байһанинхэ
һайн гээшэллэ. Энэ баялг хуу
ашаглагдаха өһотой. Гансал эдэ
бүгдэдэ болзор хэрэгтэй. Саг бол-
зоройнгоо өрхөдэ, заатаргүй ашаг-
лагдаха. Эдэ бүгдэ манай нөөсэ
гээшэ бшуу, хээсэдхыг хожор-
хогүй, хэдыншэ сагта дууһаха-
гүй баялгын ха юм. Энэманай
манай өрөддүй үсхэнэй ажал хү-
дэлмэри абуулха заха хизааргүй
үргэн уужам талмай гээшэллэ. Энэи
тухай, хүндэтэ элдхэлшэ, эды
халаглангаар, нимэ өхээр дүрээ
гүтэнгаар хэлэлхэнэй хэрэггүйл. Ха-
рин энэ ушараар баярлаха өһо-
той ха юмбиди, юундэб гэхэдэ,
бидэндэр нимэ баян хизаарта тү-
рһэндөө баярлаха эргэтэйбди.
Энэ баян газартаа ухаан бодолоо
зорюулан, урагшаа тэгүүлэн, шэ-
нэ юумэ наһан ажаллахада гоел
ха юм. Эгээл энэманай арадай баа-
тар хүснэй орьлохо хизаар гээ-
шэ бшуу!

Байгаалин зүгһөө манай Бу-
ряадай газар дайдада үгэхэ жар-
гуулһан иматгал нэгэ жэмсэ ту-
хай эндэ хөөрэхэ ханаатайб. Энэ-
манай шасаргана болоно. Шасарга-
на тухай түүхэ домог элбэг юм.
Үни урданһаа нааша элдэб до-
могууд манай үе хүртээр эрхэтэй.
Шасарганын эди шэди гээшэ ар-
гэгүй өхэ юм гэдэг. Шасаргана
тухай нэгэ домог би арбан гур-
батай абахадаа дуулаа агша һэм.
Бидэ тинхэдэ манай паровоз-ва-
гон заһабарилгын заводой барил-
гашадай байрладаг 12-дохи ба-
рагта байдаг һэмди. Би Посты-
вой нэрэмжэтэ ФЭУ-гай һургуу-
лида һуралсажа эхилээд лэ ябаб.
Тэрэ домогыг манай барагтаа Пы-
тек гэжэ нэрлэгдэдэг уһа зөөдэг
үбгэнһөө дуулаа агша һэм. Тин-
имэ үбгэн хүндэ загаа таагүй хо-
нин нэрэ үгтэһэн байгаа юм, би
тинхэдэ мэдэхэ абаха гэжэ орол-
добшыг, захадаан хүржэ ядаа
бэлэйб. Үнэн нэрэнэ юрын лэ хү-
нэй нэрэ—Гарма байгаа. Үндэр
бэтэй, шүрбэлэйг, халта бүхын
татаһан тэрэ үбгэн дээрээ залаа-
тай шобогор малгай, хуушан бу-
рлад тэрлэг үмдэдэг һэн. Гарма
үбгэн бүхыдөө уршалаагаар һэ-
шэгдэһэн нарин монсогор июур-
тай бэлэй. Үргэдэхэ амаанай
һүүл һанги һахалын өхэ энээдэ-
тэйгээр зөөгдөгшэ бэлэй. Бараг
соохи манай таһалгада ороходонь,

өөдөө хөөрөөд, хоолойдом тула-
жа өржшэ һэн. Тини муягар хур-
гатай гарынь барнжа өрөд, ха-
саргаа нлаха дурам хүрдэг бэ-
лэй. Тээд юундхыг би тингэ-
шгүй һэм. Тэрэ мори тэргээр. Эр-
тэ үглөөгүүр уһа асараад, бараа-
гай үүдэндэ байлгадаг байгаа. Би
тэрэнэй наринхан хүюун абахаа-
раа:

— Бада-а! Бада-а! Уһа абыт!—
гэжэ хашхархынь унтаандаа хо-
до дуулажа һэм.

Тээд жэлнүүдтэ мүнөөнэйхнөө
хүйтэн байһан шэнгээр намда за-
римдаа ханададаг. Юундэ тин-
гэжэ ханадаага би мэдэнб—тэрэ
сагта хоһон нойтон абадаа, хуб-
саһа хунаршыг гэжэ юун муртэй
байхаб даа. Хаатанхатай болохо
гэжэ минин лэ шэбшэдэг бэлэйб-
ди. Хуушан шархи гүтэлтэй, хү-
бэнтэй үмдэтэй ябаалди даа. Хү-
бэнтэй хүүртг хударни һалхин
һүүнжэ орогшо һэн. Яахадэб гэ-
хэдэ, баһал хуушан аад, үшөө нам
шэнги хоор хубүүдыг багтаахаар
халхатар байгаа. Налхынэй эшхэр-
хыг зоримдаа шагнахадаа, элдэ
гэжэ абагша бэлэйб. Юундэб гэ-
хэдэ, һалхин Гарма үбгэнэй на-
ринхан хоолойгоор:

— Бада-а! Бада-а! Уһа абыт!—
гэжэ хашхарһандал эшхэрдэг бай-
гаа.

Нэгэтэ нимэ шэрүүн хүйтэн үдэ-
шэ Гарма үбгэн манай таһалга-
да орожо өрөбэ гээшэ. Буурал
һахалдаа хүрэхшэһэн мүнһэнүүдыг
алагаараа яаралгүйхэн хайлуулжа
унагаарад, мэхтэйгээр энээбхи-
лан, намда эмнөөд абаба, һуу-
лээрнэ тэрэ үбгэрһөө арһан туул-
маг гаргажа өрөбэ гээшэ.

— Сагаан галуудай шамда юу
элэгдэхынь мэдэнгүйшэ даа,—гэ-
жэ Гарма үбгэн хэлэбэ.—Тээ тэрэ
табаг асараад, энэ стол дээрэ га-
би. Иймэ юумэ шамда минин са-
гаан галууд элэгдэл даа. Хара
даа, ямар шара шүрэ шэнги жэ-
мсүүд гээшэб! Сагаан галууд энэ
шара жэмсэтэ дуратай юм. Энэ
жэмсые шасаргана гэдэг. Мэдэ-
жэ абаба бээш! Эдэдэ үз даа...
Зай, гашуун байна гү! Сахартай-
гаар эдөө һаа, хүрхэйл һайн даа,
тээд саахар хаанаһаа абахабиди.
Бараг даа, энэ жэмсые гашуун-
шыг наань саахаргүйгөөр зөөг-
лобди. Энэманай аймагтагү туһа-
тай жэмсэ байха. Ямарш үбшэн
аргелдаг.

Тини Гарма үбгэжөөл намда
Химнэ голой эрьээр ургадаг ша-
саргана жэмсэ тухай домог хоо-
роо агша һэн. Тэрэ һайн зантай
урин элдээр Гарма үбгэн тэрэ но-
тагай байгаа. Тэрэ гэрһэнхэ хой-
шо олон жал үнэгэрөө. Үбгэн Гар-
машыг үннхэй энэ алтан дэлхэй
дээрэ үгы. Өөрингөө сагаан га-
луудтай хүзэ сэнхир тэнгэриг өөдэ

дэлбэг ургадаг, зоболон гашуудал
гээшые хүн зон мэдэдэггүй—эн-
дэхи хүн зоной дунда гансал ба-
р жаргал эээрхэжэ байдаг һэн
ха. Тэрэ баяр жаргал гээшэ га-
зар дээтүүр дуун боложо эбхэр-
дэг, сэгсгээр һалбарһан нуга дээ-
гүүр өохор болон тамардаг бэ-
лэй. Тээд хүнүүдэй гол хэрэг ха-
даа хүдөө хээрэ, нуга савшалан
дээрэ ажаллахаа гадна, гоо һай-
хан юумыг байгуулжа шадаха, тэрэ
гоо һайхан зүйлыг ойлгожо
шадаха, тэрэ гоо һайханаа бусад
хүнүүдтэ дамжуулжа шадаха ша-
дабаринь байһан юм гэлсэдэг. Га-
зар дайдынмэй үнжэгэн зөөлэн
байһан хада, тэрэ үедэ дулаахан-
шыг, бороотойшыг байһан хадань,
хүнүүдэй дуу дуулаха, хатар наа-
да эрхилхэ шадабаринь тала хээр-
рэ, савшалан дээрэ ажаллаха ша-
дабаринь түрнжэ эхилбэ гэхэ.
Эй даа! Эртэ урданһаа нааша хуб-
шэ тайгада хүнэй абаха зүргэ хар-
гы гарһан, түрэл газар дээрэ
түрүүшын бурээдаа татаһан, үр-
гэн савшалан дээрэ үтэг шэбхэ
анха түрүүшээр гарһан элинсэг
хулнисагайнгаа шадабаринь залуу-
шуулнай хэр дамжуулан абажа
байгаа юм ааб гэжэ адегдэхын-
гаа ороондо, буурал сагаан һахал-
тай үбгэд залуушуунай эрхилдэг
өөхор нааданда ошоодог, үдэр бү-
ри тэндэ ошоходоо, залуушуунай
найр зугаа гансахан хаража ур-
машахаа байтагай, өөһдөө наа-
данда ороод хатардаг, хоолойн-
гоо һөөлдэтэр дуу дууладаг бо-
лоо һэн гэхэ. Харин эдэ бүгдэди
хэмэ шадахаа болһон зүнтэг үб-
гэд өохор нааданай газар тээ бай-
гаад, дуунай элгэ дорон түлүүраа-
раа газар тоншоогоон байдаг
һэн ха. Энэ мэтэшэлэн үдэр хо-
ногууд үнэгэржэ, хүнүүд отго хү-
дэлмэри хэхээ болишоо һэн гэхэ.
Нуга савшалангыг эзгүй ор-
хигдоо, үрэн үбһэн, нарта үб-
һэндэ далагдаба ха. Нуга геза-
рын уһанда абажа, намаг нал-
хи болошобо ха. Ой модон дуу-
һажа, эгээл үндэр хадын орой-
һоо бахын бархирһан дуулдажа
эхилбэ. Тингэ тингэлээр бүхэ га-
зар дайда хуу шэнгэжэ, хадын
үндэр оройнууд бур намаг боло-
шобо. Тинхэдэни хүн зондо на-
ранай элшэ туха, газар уһа үгэһэн,
ой модон, алим жэмсэ, орооло
торжа бэлэглэһэн гэгээн һүлдэтэн
ухаа алдажа, газар дээрэ хүндэ
хэрэгтэй юумэ байгуулжа шада-
даг, аша туһатай хэтэ мүнхын
арюун һайхан зүйлыг байгуулжа
шададаг арад зон яаба гээшэб
гэжэ гайхал тагнал болоо һэн ха.
«Газарнай хосоржо байна»,—гэжэ
хүн зоной аша туһада алтан дэл-
хэйг байгуулан гэгээн һүлдэтэ
эзэн хашхар дуугай табиба һэн
ха. Тини хүнхыг хэлэхэ гэжэ шини-

ТУВАДА БОЛОХОН НАЙНДЭР

«Найрал» гэхэн үгтэй хани барисан гэж ухтатой юм. Наяах Тувын минслэл хото Кызылдэ үнгэргэгдэн фольклорно фестиваллик нигэмэ нэрлээ гэжэ шийдэгдэн байгаа. Республик дотор ажагуудаг элдэб үндэс ахатанай түлөөлэгшэдэ тэрээндэ тавадалсахынь ураа. Тува хэр угнаа хойшо олонациональна арад зонтой гэжэ тоологдодог юм. Тувагайхид, ородууд, белорусууд, татаарнууд, хакасуд, монголнууд болон буряадууд хаяа хадгана амеһуугаа, ажагуудагшье, хамта хүдэлдэг, амардаг, сүлөөтэй сагаа үнгэргэдэг. Эдэ арадуудай бүхы фольклорно ансамблнууд фестивалда тавадалсахаар уригдөө. Кызылдэ дээдэ болон дунда һуралсалай зоо-өөдөншүүдтэ һурадаг Баян-

Ульгин аймагай монгол студентүүдтэй уулзана, бидэ тон эгээр баврлаабди. Красноярск аймагай урда зүгтэ Усинск райондо ажадаг тувагайхид эрээ.

Тувагайхид зоолой хашажа дуулаад, найндэрые хэды шэмэглээб даа. Эндэ дорюун согтой катарнууд гүйсэдхэдөө, гармошко, балалайка дээрэ наадажа, ород, белорус дуунууд дуулаадаа. Тувын Эрзинск аймагта хэр угнаа хойшо ажагуудаг монголнууд сонгоо найаанаар дуулажа, зүртэ сэдхэлэмнэй баясуулаа.

Имэрхүү найндэриүүд үнхнэй үнгэргэгдэдэг боломтой. Гэбшье энэ удаа Тувада ажагуудаг буряадууд түрүүшынхөө тэрээндэ хабаадалсаа юм. Политическэ гэгээрэлэй байшангай сценэ

дээрхээ зүүн болон баруун зүгтэй буряадуудай урданай дуунууд эздэлээ. Буряад национальна инструментүүд болохо жимбүүр, лимбэ, чанзетай танилсаабди. Буряад өөтөр үргэн олон харагшад дүрэ сэдхэл буулаага. Буряад фольклорой коллективэй байгуулагдаһаар үнхшье болоогүй. Тэрэниие байгуулаада буряад соёлой түбэй түрүүлэгшэ А. С. Тонтоё, Тувын АССР-эй соёлой министрствын хүдэлмэрилэгшэ В. А. Билытагуров, хүгжэм шэнжэлэлгын лабороторин инженер-конструктор, самодельнэ композитор Б. Ч. Гомбоов, «Баяр» гэжэ хүүгдэй ансамблин хореограф В. З. Жамцаранова эдэбхэлтэйгээр таваадаа.

Республикымнай олонтоот харагшад, творческо хү-

дэлмэрилэгшэд хаяах мундэлхэн коллективэй бэлиг шадабариниё үндэрөөр сэгнээ. Соёлой министрство энэ коллективтэ үнэтэ бэлэг баруулаа.

Хүгжэмэй драматическа театртэй, филармонитой хамта шэнэ ансамбльдэ туһаламжа хүргэхэдн гэжэ соёлой министрствын түлөөлэгшэд найдуулаа.

Мүнөө ансамбльдэ элдэб янзын мэргэжлэтэй (багшанар, инженернууд, экономистнууд, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажыгын мэргэжлэтэд, соёлой ажалшад) хүмүүд ороно. Тува тэдэниие хүндэмүүшээр, хани халуунаар угтажа, хөөрдөх нутагын болоо.

С. БАДЫРАА, Тувын АССР-эй соёлой министрствын методист.

Буряадай соёлой үдэрнүүд—Монголд

УЛААН-БААТАР. Ороной хойто хубида ажагуудаг монголнууд ба Монгол оронтой хүршэ нутагуудта ажагуудаг буряадууд эртэ урдаһаа хойшо жил бүри «Хани барисанай модондой найндэр» сугтаа тэмдэглэдэг байһан түүхэтэй.

Гүнээгэ ухтатой найндэрэй урданай өһо экишалууд шэнэдхэгдэнэ. Жэжэнь, соёлой үдэрнүүд үнгэргэгдэдэг боломхой. Мүнөө жэлдэһе Агуухэ Октябрийн 73-дхи жэлэй ойн урда тээ Монголой Дархан хотодо Совет Буряадай соёлой үдэрнүүд нээгдээ һэн.

Дархан ба Улаан-Удэ анда хотонуудай хоорондо нута холбооны тогтоогдохонһоо хойшо гуша гаран жэлэй үнцэрэмшье һавь, дарханайхид хүршэ республикаһаа 100 гаран хүнһөө бүридхэн зохоохы ажалтанай имэ өтэ делегацие түрүүшынхөө үгтэй абаба. Уран зохоолшод, уран зураашад, композиторнууд, артистнууд, хореографическа училищини һурагшад тэрэнэй бүридэлдэ ороо.

Буряадай Министрүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо Г. Н. Манжуев делегацие толгойлоо. Үдэрнүүдэй нээлгын баяр өһололой һуулдэ Буряад оронһоо эрхэн айлшад Монгол-Совет хани барисанай хүшөөдэ сэгсгүүдье табиган байгаа. Арадай депутатуудай хотын хуралай гүйсэдхэхэ управлениин түрүүлэгшэ А. Амурсанда тэдэнэр орожо гарга һэн.

Искусствын буряад уран бэлитэнэй хоёр часай концертые нутагай харагшад халуунаар хүлээн абаа. Оперын дуушад Д. Дашинев, О. Аюрова, С. Раднава, арадай дуунуудые гүйсэдхэгшэ Д. Дугданова, драмын актернууд Н. Токуренова болон М. Елбонов, «Байгала» ансамблин хатаршад ба дуушадэй бүлэг түрүүшын ээлжэндэ концертын амжалтые хубаалдахал өһоороо хубаалдана. Композитор С. Манжигеев пианист-аккомпаниаторай үүргые дүүргээ. Юуб гэбэл, паспортнуудайн бэлэн бэшэ байһан дээрхээ шалтна концертмейстер, мүн хоёр дуушад хилэ дээрхи хиналта гаргажа шадаагүй, концертын эхилхэдэ ержэ шадаагүй байха юм. Энэл шалтагаар эздэн зургауд хилэ гаргагдаагүй. Тикгэмэ хараалагдаһан түрүүшын үдэр уран зурагай выставкэ нээхэ арга байгаагүй. Хилин саана республикын, үнгэргэдэг хэмжээ, абуулгануудай түлөө хариусадаг хүмүүдхээ имэрхүү харамтай алдуу эндүүнүүдэй түлөө шангаар асууза хэрхтэй гэжэ һанагдана.

Концертдэ олон жанрей зохоолнууд оруулагдаа, интернациональна шижэтэй байгаа. Энэ үдхшэ буряад, ород, монгол дуунууд эздэлээ, элдэб арадуудай хатарнууд гүйсэдхэгдөө. Айлшадай гүйсэдхэһэн монгол композиторнуудай дуунуудые харагшалай урин дулаанаар хүлээн абаһанинь ойлгосотой.

Ноябрийн 5 болотор үргэлжлэхэ үдэрнүүдэй программа олон янзын байгаа. Буряад орон тухай кинофильмүүдэй фестиваль, уран зурагай искусствын выставкэ, уран зохоолой үдэшэнүүд, артистнуудай олон тоото концертүүд программада оруулагданхай. Буряад оронһоо эрхэн айлшад хэдэн бүлэгүүд боложо хубаараад, Дарханай предприятинуудай ажалшэ коллективүүдээр, һуралсалай эмхи зургаануудаар ябаха юм. Шарын голой горнягуудтай, город шадаарай госхозой малшад ба таряашадтай, МНР-эй том наанай промышленна комплекс болохо Хүтэлэй болон Сүхэ-Баатар хотын ажалшадтай уулзаха юм.

Захилиуд өбгөхэ гэбэл: телефон—7-54-14, 9-һөө 17 саг болотор.

Имэ, адресаар хандаха: Коммунистическая үйлсэ, 23, 8 саг 30 минутаһаа 19 саг болотор автокатафалгануудта, оркестртэ, фотографто, хүшөөнүүдтэ, веногуудта, бронзо болон дюралава табличануудта, керамикада, фотопортретүүдтэ захилиуд өбгөхэ, захигдаһан веногууд, дурасхалта газарнуудта мраморна плитануудые табилга, хүшөөнүүдье өсөрөлгө, тодтолго кооперативай транспорттаар бэлүүлэгдэхэ.

ХАНИ ХАЛУУНААР УГТАГДАА

Валерий Якушевай хүтэлбэрлхэн эльбэ шэди харуулдаг «Магия» гэжэ эстрадне бүлэг үнгэрхэн һарын хореод зонотой туршада Мухар-Шэбэрэй районой һуурин, тосхонуудай хүн зондо һонирхолтой концертнаада харуулжа, олоной найшалада хүртэбэ. Долоон хүнһөө бүридхэн энэ бүлэгэй артистнар 1 час 40 минутын туршада улад зонини баярлуулжа тухай программа зохоон байгаа.

— Манай бүлэгтэй табиган программын гол үүргынь эльбэ шэди харуулдаг, Буряадай ССР-эй арадай артист, 1984 ондо Лодзь (Польша), 1989 ондо Карловы Вары (Чехословаки) хо-

тонуудта үнгэргэгдэхэн эльбэ шэди харуулжа уласхоорондын конкурснуудай лауреат гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртэхэн Владимир Цыренжапов бэе дээрээ даажэ абанхай. Тэрэниһээ гадуур ондоошье номернууд бии юм. Минин хани нүхэр Ирина Якушева концертые ударидажа абуулхын хажуугаар Владимир Цыренжаповта туһалдаг байна. Ленинградай консерваторини дүүргэхэн Долгор Кунтохива буряад, ород, монгол, украин болон бусад ахатануудай дуунуудые уян зохидоор гүйсэдхэнэ. Клоун Олег Пушкарёв наада харагшадые шог зугаагаар баясуулдаг байха юм,—гэжэ бүлэгые хүтэлбэрилдэг В. Якушев хөөрхэнэ.

Тэрэ өөрөө хүгжэмшэн мэргэжлэтэй хүн юм. Энэ нүхэрнай Шэтын областини филармонидо хүдэлжэ байһанаа, байгша ондо Буряад орондо ажаллахааа эрхэн байна. Ингэжэ Валерий Якушев энэ бүлэгые даажэ абаад, мүнөө амжалтатай ажаллажа абана.

«Магия» бүлэгтэйхид Мухар-Шэбэрэй райондо наадажа харуулжа дүүргэдэ, бэшүүрэй районой ажалшадта мүнөө хани халуунаар угтагдажа байна. Эдэнэр эндэһээ Хаягтын болон Эдэмэ районнуудай нутагуудаар ябажа, декабрийн 26 болотор бүхыдөө 150 концертнаада харуулжа түсэбтэй юм.

Д. ДОНДОВ.

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА ДУРАДХАНАБДИ

«Услуга» кооперативе городой хүн зондо удаадахи туһаламжа хүргэхөөр дуралдана:

ямаршье мебель хабсаргаха, тагуудыг шкафуудыг, люстрэнуудыг, гардинуудыг, либэсүүдыг үлгэжэ, үүдэнүүдыг дулаалжа, бүхэлжэ үгэхэ, үүдэнэй суургануудыг, газаруудыг хэжэ үгэхэ, гэртэй орой дээрэ антеннэнуудыг тодожо, сантехникын болон электрическэ приборнуудай жэжээхэн заһабарилга хэжэ үгэхэ, мебельнүүдыг, ямаршье түүхэлэй өөдолой машинануудыг заһабарилжа, хүүгдэй саадуудыг нэлгэжэ үгэхэ, гэрнүүдыг, дачануудыг худалдаха, худалдажа абахада туһалжа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидууд болох таваадагшад 30 процент хүртээр хүнгэлэлтэйгөөр хангагдаха.

переводов—2 40-32, торская—2-35-74.

коррек-

Газета отпечатана в республиканской типографии Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательства, полиграфии и книжной торговли, г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35.

Редактор Александр Дружинин.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:

670000. г. Улан-Удэ, ул. Калан-деришвилл, 23. Телефоны: зам. редактора—2-34-06, секретаря—2-34-41; отделов: идеологический—2-43-23, социально-экономических проблем—2-43-23, писем и образования, тэ гарадаг.

ДОЛООН ХОНОГТО НЭГЭ УДАА СУББОТЫН ҮДЭРНҮҮД.

